

Natančno ob dveh zjutraj Alex odštopa odhod. V prvem delu kar hitro napredujemo, saj so vsi, kot se za oxfordske študente spodobi, zelo dobro fizično pripravljene. Tudi Lucy. Ko zmanjka komaj vidne steze, po strmih, požlejenih odstavkih napnem vrvi, tako da lahko plezamo hkrati. Na kombiniranem pobočju si natakem dereze, drugi pa šele, ko Lucy zdrsne in se po dveh metrih komaj ustavi.

Takoj vidim, da to počnejo prvič. Hodim od enega do drugega in nadzorujem, zategujem in pripenjam. Pod štiristometrsko »flanko« čutim, da nam bo uspelo. Zaradi strmine dva ostaneta spodaj, Lucy, Bruce in Alex pa mi sledijo. Malo pred deveto stojimo na vrhu.

Iz žepa potegnem najlonski trak in usta se mi razležejo v zadovoljen nasmeh: popolno brezvetrije! Že naslednji hip me velika utrujenost in težak nahrbtnik spet tiščita k tlom.

Ker ni nobenega prostora, saj je tam zgoraj samo špica in ledena strmina, si skopljem v led polico, na katero odložim padalo in opremo. Kupole na noben način ne morem fiksirati v pobočje. Ko fanta in dekle vidijo, da imam težave, se mi ponudijo za pomoč. Zaradi strme in ledene vršne vesine se odločim za start z derezami. Za pas si pripravim vponko, kamor bom v zraku pripel dereze...

***

Minuto pred tem zdelan, brez sape, predvsem pa težak samega sebe, opreme in skrbi, zdajle pa, po krepki dozi adrenalina, ki je ob startu brizgnil iz vseh možnih žlez v kri, možgane in drobnoje, ves peresno lahek, olajšan vseh bremen, pritiskov in skrbi, 3000 metrov nad čarobno dolino, svobodnen kakor par brkatih serov, jadram soncu naproti. Zgoraj je oprano nebo, na levi Anapurne, ki so vsak dan preoblečene v novo, še bolj belo obleko, spodaj pa vasica Ghyaru sredi abstraktnih ploskev živo barvnih terasastih polj. Poznem slikarko, ki bi dala vse za en takle pogled...

Ob osončenih pobočjih doline mirno jadram proti grebenom, za katerimi mora biti šola. Še nikdar nisem občutil tako popolnega stika z naravo. Kasneje enostavno nisem mogel razumeti tako močnih občutkov.

Šele nad vasjo Umbre zagledam šolo. Za njo je polno črnih pik. Ko se približam, se »pike« vsujejo na travnik pred poslopjem. Sto metrov nad tlem se spomnim na dereze. Prepozno! Še zavoj v veter, manever pred pristankom – in že obstanem kot pribit na trdnih, z drobnim peskom nabitih in s suho, čopasto travo poraslih tleh. Vzdušje je nepopisno in do konca iskreno. Zrak bi lahko jedel, tako gost se mi zdi. Spomnim se prijateljev, ki so ostali na vrhu. Skrbi me. Moramo se še enkrat dobiti.

Po dveh dneh počitka v vasi najamem konja in odjezdim v vas Pisang, kamor naj bi sestopili Angleši. Ni jih. Do večera se vrnem in ko urejam še zadnje stvari na zgornji terasi, zaslišim na dvorišču angleško govorico. Zdrvim po stopnicah in »padem« pred Lucy in Bruca.

Fešta traja skoraj vso noč. Majavih nog, ki jih je zamajal čang, se proti jutru odmajemo proti Umbreju, kjer ju nestrpno čaka strumni Alex.

PRAVZAPRAV KAR POUČEN IZLET

ROB ŠAVRINOV

DUŠAN NOVAK

Mrzlega poznojesenskega dne sem se odločil za sprehod iz upokojskega hotela v Izoli v Šavrine. Steza med visokimi grmi brnistre me je pripeljala do križišča pod Belvederom. Že spotjo so mi novi predeli, predvsem naselje Jagodje, zbudili pozornost s svojo duhovitostjo gradnje v kamnu, kar seveda za primorsko arhitekturo ni nič novega. Tu je individualni domišljiji dana prosta pot in zelo neroden moraš biti, da ti ne uspe zgraditi kaj zanimivega. Izven ozkega območja vrtov in dvorišč pa je pusta, razrita gmajna, ki jo šiba burja in žge sonce...

DOBRIH 200 METROV NAD MORJEM

Po hrbtu se spustim mimo Loreta, ki je v tem času pust, z zaprtim gostiščem – kljub obilnemu tovornemu prometu. Pri Novi hiši zavijem na stransko pot, ki vodi naravnost v breg.

Sledim poti mimo posameznih hiš. Sprva je asfaltirana, kasneje pa je navađen kolovoz mimo starih zaselkov. Spotoma me pri neki baraki oblaja velik kosmatinec.

Pot sledi hrbtu. Z nje je razgled tako proti Izoli kot v savudrijsko dolino.

Pod Šaredom pridem na obnovljeno cesto proti Dvorom. Nekaj višje se beli dvoje naselij: nove hiše, razgibane, pa tudi dokaj skromne, komaj zgrajene, ponekod dvorišče in vrt še nista dokončana, po kotih je še gradivo, deske in pesek. Vasi se izognem po bližnji in med hišami zavijem na levo na plano. Na vrhu sem; po karti je to 275 metrov visoko. Rahla burja me ohladi, razgretega od vzpona. Na levi, proti morju, je gmajna z nizko travo, na desni je nekaj hiš in grmovja. Na koncu hrbita, nekaj sto metrov dalje, je podirajoča se cerkva sv. Jakoba. Kratko pobočje na nižjo teraso premagam po kolovozu. Okolica kapele, od koder bi bil lep razgled v notranjost gričevja, je zaraščena z nizkim drevjem. Spodaj, kakih petdeset metrov nižje, je odlagališče nekakšnih odpadkov.

Nova planjava je v višini 223 metrov. Strm rob nad njo, po katerem sem ravnokar prišel, je zgrajen iz plastovitega apnenca in v njem je opaziti bogato foraminiferno favno.

Pot vodi skozi nekdanji vinograd. Zvite trte brez opore, grmovje, plevel, večji travniki. Na planoti je provizorična zgradba s tablo Droga, tozdr Vinakoper. Kaže, da je to družbeno premoženje nekomu postalo odveč, pa ga je odložil v naravno regeneracijo. Nekaj dalje od tod so posamezne hišice, večje, stanovanjske, pa manjše, provizorične. Okoli vsake je večji sadovnjak ali vinograd. Nekateri so že obrezani, vsi pa lepo gojeni in vzdrževani.

SAMA ROBIDOVNA, A NE POVSOD

Proti severovzhodu se kolovoz rahlo vzpne proti Sv. Donatu. Tudi tu se vzpenjamo po

apnenčevi plasti, zopet na planoto, zopet na zapuščeno gmajno, kjer bi se lahko pasla čreda ovac. Ob kolovozu raste robida, ki se vzpenja po akacijah. Od tod zavije pot po robu na nekaj višjo planoto Segadici, 264 metrov visoko, kot piše na topografski karti. Tudi to območje je komajda obdelano. Seveda je tudi tu drevja malo, redke grm raste, saj je plast zemlje plitva. Večja zarezja je dobro obdelana, pa tudi ime je značilno – Velike njive. Vrh hrbta se pot konča, naprej pa se prebijem po stezi nekaj deset metrov daleč na nižji kolovoz, po katerem sledim hrbtu proti Markovcu.

Tu je že nekaj novih hiš, sliši se razbijanje po kovini, psi se zaganjajo izpred posameznih hiš na mimoidočega, ki si med hišami išče primerne poti.

Z Markovca se spuščam po lepem kolovozu s terase na teraso do nove modro zelene bolnišnice (ki, mimogrede, prav nič ne sodi v to okolje, na prepih) nad Viližanom.

Tu je bolje, da počakamo na mestni avtobus. Ker sem imel še čas, saj mi je pot vzela vsega poltretjo uro, sem se nekako prebil prek deteljice in se skozi mesto napotil proti svojemu cilju.

Pri tem je treba omeniti, da je tu, v mestu in v starem naselju, videti, da je mestna uprava v preteklosti, pa tudi sedaj, posvečala mnogo pozornosti urejanju okolja, zelenic in parkov. Vse to je skrbno načrtovano in vzdrževano, kar pride do izraza tudi na Livadah, kjer so javne površine med bloki urejene in predvsem privlačne. Pravzaprav kar poučen izlet!

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

SVETOVNA DEDIŠČINA V JUGOSLAVIJI

MATJAŽ PUC

Odkar je pred približno poldrugim desetletjem začela veljati Unescova Konvencija o varstvu svetovne kulturne in naravne dediščine – maja 1975 jo je podpisala tudi Jugoslavija –, se je na njenem seznamu, izoblikovanem po zelo strogih strokovnih kriterijih, znašlo že 315 dobrin z vsega sveta, od tega kar 9 iz Jugoslavije. To je spriči čedalje bolj ogroženega naravnega okolja in propadajočega dela človeških rok (za kar je ob pomanjkanju potrebnih sredstev za njihovo varovanje oziroma obnavljanje vsaj toliko kriva tudi nizka raven splošne kulture in zavesti o nenadomestljivosti in zato neprecenljivi vrednosti naravnih in kulturnih spomenikov) gotovo izjemno pomembno dejanje. Še zlasti,

ker držav – podpisnic Konvencije ne obvezuje le za posebno skrben odnos do dobrin, ki ustrezajo za vpis na seznam svetovne dediščine, temveč do vsega njihovega naravnega in kulturnega bogastva v tej ali oni obliki.

*Povečevanje skrbi in spoštovanja do teh zakladov, ki smo mu v zadnjih letih priča tudi v Jugoslaviji, je gotovo v nemajhni meri posledica prosvetljevalnega delovanja Unescovih strokovnjakov, ki so nam ob javnem priznanju dodelili tudi dragoceno gmotno pomoč. Oboje je neposredno spodbudilo tudi zamisel za knjigo »Svetovna dediščina v Jugoslaviji« s podnaslovom »Naravne in kulturne znamenitosti«, ki jo je proti koncu lanskega leta izdala založba Mladinska knjiga iz Ljubljane. Kot pravi **Marjan Kru-***

Žalostinka za skedenj

Stal je tam na drugi strani dvorišča, prav nasproti hiše. S sivim, kamnitim zidovjem je še zdaj dajal vtis mogočnosti. A streha ni več zdržala, vdala se je. Utrujena od nešteti zim, ki so s snežno gmoto pritiskale nanjo, je popustila. Vzдолžna greda, tista najmočnejša, se je prelomila in potegnila za seboj špirovce, da so se upognili kot rebra velikanske živali.

Skril se je črno lesketal v dežju. Na sredini, kjer je bila streha najbolj vrdrta, so se skrili razmaknili in naredili prostor dežnim kapljicam. Neslišno so polzele po skrilu, zdrsnile na počrnele špirovce in od tod padale v temno notranjost. Z glasnim tk, tk, tk so padale na pod. Tišina je kot nevidna gmota napolnjevala ves prostor. Prekinjale so jo le kapljice z enakomernim tk, tk, tk. Na podu,

ki je bil že ves strohnel, se je širil moker madež. Zaudarjalo je po vlagi in trohnobi. Dvojna vrata, dovolj velika, da je nekoč šel skozi do vrha naložen voz, so se že močno povесila. Na spodnji strani so bila še najbolj podobna pravkar odtrgani cunji. Dež, veter, nešteto odpiranj in zapiranj so naredili svoje. Dolgo so že visela na svojih okovjih, le veter jih je še včasih zdramil, da so škripajoče zanihala. Človeška roka se jih že dolgo ni dotaknila, na ljubeče popravljanje posameznih desk in skrbno mazanje okovja pa so že popolnoma pozabila. Zdaj so samo še čakala.

Tako kot ves skedenj so tudi vrata samo še čakala, da dež in veter dokončata svoje delo: da spremenita vse, kar je lesenega, v trohnobo in z njo pognojita zemljo, na kateri bosta rastle plevel in grmičevje.

Sonja Žorž